

Anketa Lesnické práce – zhodnocení roku 2017 – celá odpověď

Redakce Lesnické práce mi položila dvě otázky, které s odpověďmi vyjdou v lednovém čísle. Do předepsaných 2 500 znaků se podle mého nedalo vejít v případě, že odpovědi mají dávat smysl a být aspoň trochu ucelené. Pro LP jsem je tedy zredukoval vypuštěním celých pasáží, zde najdete celé odpovědi.

– Co zajímavého se událo v rámci činností hnutí Pro Silva Bohemica (PSB) v roce 2017 a co připravujete pro rok 2018?

Jen výběrově: Za velice inspirativní považuji jarní studijní cestu do Německa, konkrétně kousek za naše hranice u Chebu (oblast Selbu) a nad Libercem (Žitavsko). Navštívené státní, komunální i soukromé lesy jsou dost konzistentní v přístupu k hospodaření – všichni mají k dispozici analýzu předpokládaného dopadu globální klimatické změny (GKZ) na lesy v průběhu příštího století a tím se také řídí – státní lesy proto, že si vytvořily plán, jak GKZ čelit, a obecní a soukromé lesy se tím velice inspiroují. Navíc mají odbornou správu na vysoké úrovni, která jim potřebné změny hospodaření navrhuje a pomáhá se získáváním podpor na přestavby lesů. Kdo je s tím ztotožněn, čerpá, kdo nevěří, hospodaří si dál, jak mu to vyhovuje. V souhrnu ale lesy ve fázi aktivní přestavby a posilování biodiverzity (ne pro biodiverzitu samou, ale posílení odolnosti porostů) silně převažují, takže budoucnost lesů je v rámci současných poznatků relativně zajištěna. Holosečím se programově vyhýbají.

Kromě celkem bohatého spolkového života jsme při vědomí graduujících problémů s kalamitou posledních let pod hlavičkou a s přispěním ČLS a SZIF uspořádali dvě akce s celostátním dosahem: v květnu seminář „Přípravné a pomocné dřeviny – šance pro obnovu lesů po kalamitách“, jehož některé výstupy uvádím níže, a v září seminář „Adaptace lesů na klimatickou změnu – praktická realizace hospodářských opatření“. Potěšilo nás, že obě akce jsme ještě museli pro velký zájem opakovat, a že obě akce navštívili převážně lesníci mimo náš spolek. Jako obvykle byly naše semináře zaměřeny prakticky – po přednáškách se jelo do lesa a diskutovalo se mezi stromy. Velkým přínosem bude jistě i několik nových šikovných členů spolku. Informace o chystané spolkové činnosti se průběžně objevují na novém webu, ale širší lesnickou veřejnost by mohly zaujmout kromě několika publikací zejména dvě věci: Podle plánu se rozjel nový projekt „Demonstrační porosty nepasečného hospodaření“ – vzniklo prvních pět objektů s podporou MZe a další čtyři financované jinou cestou. Jsou určeny zejména pro vlastníky (a jejich lesníky) lesů se zájmem o praktické zahájení přestaveb stejnorodých porostů (nejen členů PSB). Letos by podle harmonogramu mělo vzniknout dalších pět až deset objektů, cílový stav je kolem padesáti. O projektu budeme brzy informovat podrobněji, máme první výstupy. Druhý projekt je určen „pro každého lesníka“, bude zaměřen řekněme na „malou praktickou dendrometrii vlastních porostů“. Spuštění a vydání metodiky chystáme na jaro. Jsme opět zvědaví na odezvu lesníků (zde tomu majitelé asi až na výjimky rozumět nebudou). Jsme připraveni aktivně vstoupit do diskuzí nad podobou lesnické i myslivecké legislativy.

– Jak hodnotíte současnou situaci v oblasti ochrany lesa a jaká jsou ve stručnosti vaše doporučení v oblasti obnovy kalamitních ploch?

Je evidentní, že se opravdu něco stalo a děje. Desetiletí osvědčenými lesnickými postupy můžeme nadále účinně omezovat jen hmyzí škůdce v základním nebo zvýšeném stavu. V situaci plošně chřadnoucích lesních porostů (kde startovním impulzem bylo sucho zasahující ekologicky nestabilní porosty na ne zcela zdravých půdách) už tyto metody nestačí, dynamika šíření kalamitních škůdců je nad sílu lesníka, byť případně posíleného o další pomocníky, a zejména navazující činnosti těžba – vyklízení – odvoz, kde okamžité násobné navýšení kapacity není jednoduché. Konečné vítězství se často blíží až s razantním zvýšením výskytu čerstvých pařezů. Chránit lesní stejnorodé porosty před suchem a houbami, případně silným větrem pak ze dne na den nedokážeme vůbec. Můžeme jen sklízet následky. V kalamitní situaci považuji za potřebné následující:

V první řadě je nutné umožnit všem, kdo chtějí, se seznámit s počátky, průběhem a následky kalamity – „doporučuji“ severní Moravu. Osobní zážitek je nad všechny zprostředkované informace. Ten čas je potřeba najít. Nemluvím jen o lesnících, ale v případě nestátních lesů i o vlastnících. Vnímám snahy státní správy i dalších o lepší informovanost, ale několik set (odhad) těch skutečně informovaných (na akci PSB jich bylo cca 140 ve dvou termínech) není v porovnání se zbytkem nijak ohromující číslo. Nebo že by ostatní opravdu nechtěli?

Za další střizlivě vyhodnotit účinnost obranných opatření a na základě získaných poznatků nasměrovat lesníky na aktuálně nejúčinnější cestu – v „bodu zlomu“ se příliš nezdržovat obrannými opatřeními (aniž bych je zcela zavrhoval), ale veškeré úsilí věnovat rychlému vyklizení napadeného dříví z lesa. Daleko větší pozornost věnovat podpoře a vytváření náhradních skládek mimo les. Okamžitě (tj. od jara 2018) posílit státní správu na nejnižších stupních tak, aby se dokázala reálně zorientovat v situaci na příslušném ORP a dokázala přimět k činnosti ty lesníky a vlastníky, kteří „nestíhají“. Nejde o sankce, ale pomoc. To všechno bude něco stát, ale ve srovnání se škodami, které vznikly (a patrně vzniknou) to jsou drobné. Ty by se měly v rozpočtu nové vlády najít.

Zrovna tak je ale důležité po zvládnutí nejhorších následků kalamity pokračovat v přestavbách porostů na druhově a prostorově pestřejší. I když se to možná nezdá, i pouhých několik let intenzivní lesnické práce může dopady kalamit výrazně omezit, případně v těchto místech už mohou být odrůstající kultury z přirozeného zmlazení nebo podsadeb. Kromě omezení ekologické škody na lese je to i ekonomicky výhodné – základ další generace lesa pěstovaný pod clonou mateřského porostu má v souhrnu daleko nižší ztráty při založení, nižší pěstební náklady a obvykle i dobrý startovní přírůst. Rozhodně se tedy přimlouváme za prevenci. Rezignovat nelze.

Pokud už stojíme před kalamitní holinou, záleží na více okolnostech (rozloha, stanoviště...). Nemůžeme zde postupovat podle šablony – každé stanoviště je jiné a je úlohou lesníka profesionála, aby situaci posoudil a navrhnul nejlepší řešení. Přesto několik základních doporučení lze poskytnout: Obnovu je v této situaci třeba chápat nikoliv jako katastrofu, ale jako šanci vybudovat nové odolné lesní porosty pro další století. Je možné nově trasovat síť komunikací s respektem k odtokovým poměrům, tím vytvořit i nově základní porostní jednotky (dílce, porosty), a v rámci těchto jednotek pak navrhnout takovou porostní strukturu, která bude odolná a v rámci možností maximálně produkční. Protože budeme patrně muset mnoho dalších let žít s přemnoženou zvěří, naplánovat i nezbytné prvky umožňující její redukci – posedy a kazatelny, lovecké průseky. Je třeba se smířit s tím, že na exponovanějších stanovištích budou odrůstat jen dřeviny odolné, světlomilné, pionýrského typu. Vnášet sem stínomilné dřeviny jinak než pod kryt dřevin přípravných nemá ekonomické opodstatnění. Je vůbec otázkou, zda bude čím zalesňovat a zda budou mít vlastníci dost peněz a vůle jej provádět. Jako racionální řešení se nabízí začít s výsadbou zpevňujících prvků (z dřevin schopných plnit funkci zpevňující), na zbytku využít náletu hospodářských dřevin, v plné míře využít dřevin přípravných. Tím se co nejrychleji obnoví základní funkce lesa, hospodářské dřeviny lze doplnit i později, pokud se pod přípravnou dřevinou neobjeví samy. Vypadá to samozřejmě dost „nelesnicky“, ale je to ve světle zkušeností ze zalesňování dřívějších kalamitních holin racionální ekonomické i ekologické řešení. Číslo i komentáře k této problematice lze nalézt na webových stránkách spolku ve sborníku, který je zde ke stažení.

Nelze otálet s projednáním a schvalováním nové legislativy. Máme spoustu skvělých odborníků i vědeckých podkladů, jsou připraveny i některé novely. Je třeba se smířit s tím, že nic není definitivní a nové legislativa tu nebude navěky. I za cenu jistých nedokonalostí je potřeba rychle novelizovat např. vyhlášku 83, dotáhnout OPRL a ve světle kalamit se ani lesní zákon nejeví jako dokonalý.

Uvědomuji si plně, že „to se mi to píše“. Ale rád bych viděl upřímnou a aktivní spolupráci všech zainteresovaných s pozitivní snahou vymyslet „jak to udělat, aby to šlo“. Jedná se o problém nás všech, nejen těch „kalamitních“.